

A. Jászó Anna szerk.

Magyartanítás. Módszertani folyóirat (Szabó G. Ferenc)

TREZOR KIADÓ. BUDAPEST. 1960-TÓL

A rögös úttól a szupersztrádáig

A *Magyartanítás* a nevelés és az oktatás módszertani folyóiratainak a legemblematikusabb kiadványa. Jelképszerűsége egyebek között abban rejlik, hogy nevének említésével egyidejűleg két kulcsfontosságú fogalom idéződik föl bennünk: a népünké és a nyelvünké. Mindazok, akik valamilyen módon kapcsolatba kerültek vagy kerülnek a magyar nyelv és az irodalom tanításának ügyével, nélkülözhetetlennek tekintik, de legalábbis megkerülhetetlennek vélik a *Magyartanítás* folyóirat ismeretét, mindennapi használatát. Mindezt aligha vitatják azok a magyartanárok, tanítók, óvónők, a közművelődés azon szakemberei, akik igénylik szakmájuk állandó gondozását.

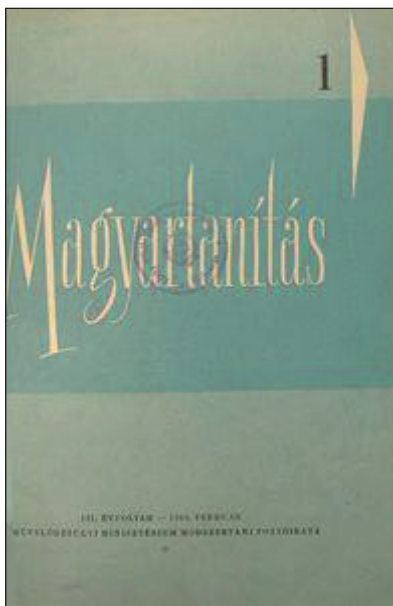
Az immár nemzedékeken átívelő múltú folyóirat hosszú utat járt be, többször gúnyát is váltott, amíg rátalált legszemrevalóbb viseletére. Nemegyszer mutatták neki mások az utat, mígnem egy rövid időre útjának vége is szakadt. De ekkor sem csüggedt el, csak kifújta magát, hogy új erőre kapván a maga útját járhasssa, illetve ma már saját virtuális sztrádáján suhanhasson. Nem tévedés, a *Magyartanítás* folyóirat a 2011. év 1. számától csak online érhető el: <http://www.trezorkiado.fw.hu>.

Ahogy kezdődött

Korát nem könnyű meghatározni, mindazonáltal az 1945 utáni egyéb módszertani periodikákhoz képest alighanem a legidősebb. A *Módszertani közlemények* 1961, a *Tanító* 1968, a Mozaik Kiadó módszertani lapjai 1993, az *Informatika + Technika* 1997, a *Vizuális kultúra* 1998, az *Informatika* 2002, a *Magiszter* 2003, a *Csengőszó* 1994, a *Módszertani lapok* időszakos kiadvány 1994, az *Anyanyelv-pedagógia* (online) 2008, a *Történelemtanítás* (online) 2010 óta jelenik meg. A mi *Magyartanításunk* legújabb kiadása az 52. évfolyamot tartja számon, ezen a néven ugyanis 1960 februárjában mutatkozott először, így 2009-ben éppen fél évszázados volt. Némileg árnyalhatja a számolás módszerét az 1990-es és 1991-es, már említett kényszerpihenő, amikor is pénz és az átmeneti tömeges érdeklődés hiányában a folyóirat megszűnt. Ugyancsak módosító tényező, hogy a célkitűzéseiben és jórészt a szerzői, szerkesztői szerepkör folytonossága tekintetében is azonosnak mondható előd, a *Magyar Nyelv és Irodalom Tanítása* című módszertani folyóirat 1958-ban és 1959-ben már létezett. Ennek a főszerkesztője Szilágyi Péter volt. A különböző című folyóiratok személyi folytonosságát azonban nem ő, hanem Pálmai Kálmán teremtette meg azzal, hogy a *Magyar Nyelv és Irodalom Tanításának* – az 1959. évi 5. számától a megszűnéséig –, illetve a *Magyartanításnak* (1964-ig) is ő volt a felelős szerkesztője (Csákvári 1985: 97). Ugyancsak a folytonosságra való törekvés látszatát kelti, hogy a *Magyartanítás* legelső számának fedőlapján ez olvasható: III. évfolyam –1960. február, jobbra fönt pedig az 1-es szám.

A zászlót bontó 13 tagú szerkesztőbizottságban jó néhány, ma is igen jól csengő nevű, kitűnő szakember kapott helyet: például Graf Rezső, Lengyel Dénes, Megyer Szabolcs, Szabolcsi Miklós, Szemere Gyula, Takács Etel. A folyóirat hivatalos, teljes elnevezése ekkor: *Magyartanítás. A Művelődésügyi Minisztérium módszertani folyóirata*. A szerkesztőség címe: A Tankönyvkiadó Vállalat Társadalomtudományi

Főszerkesztősége, Budapest V., Szalay utca 10–14. VI. emelet 17. A folyóirat megjelenik évente hatszor. Egyes szám ára: 3 forint.

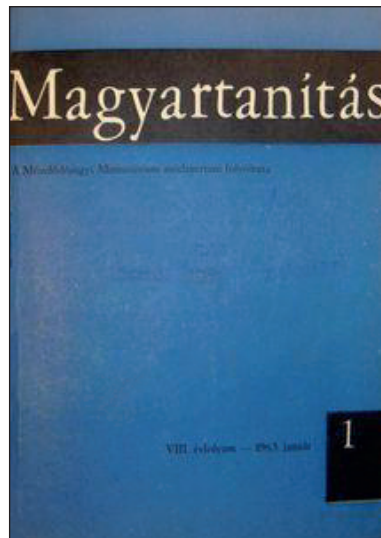
1. kép

A *Magyartanítás* című folyóirat első számának borítólapja (1960. 1.)

Az indulás éveiben az általános és a középiskolákban folyó magyartanítás segítése volt a cél. Ennek a megalapozását szolgálta a 60-as években megjelent számok tartalmának háromszorosított felépítettsége: *Módszertan, Szemle, Könyvekről*. A szerkesztői szándékot jószerével csupán a rovatok sorrendje fejezi ki, de az ennél differenciáltabb felbontás, a finomabb hangolás követelménye még mostani mércével mérve sem támasztható a kezdő lépéseket tevő folyóirattal szemben. A legelső módszertani cikk Szemere Gyula tollából való: *A nyelvtanítás néhány kérdése a kísérleti középiskolákban* (14). A *Szemle* rovatban Lengyel Dénes írása olvasható L. D. monogrammal: *Tanácskozás a magyar nyelv és irodalom tanításáról az 5 + 1-es osztályokban* (38). A *Könyvekről* rovat egyik szerzője, Jávor Ottó az értelmező szótár első kötetéről tudósít. Idővel a sokrétű és egyre gazdagabb tapasztalat birtokában mind jobban árnyalódott a lap szerkezeti felépítése. A hagyományos rovatok újabbakkal egészültek ki: *Vita, Bibliográfia, Konzultáció, Tanterv és kísérlet, Továbbképzés* stb., a hátsó borító belső oldalán pedig ajánlott szakirodalom jelent meg. A kezdetektől 1964-ig – néhányan később is – többször publikáltak neves, közismert szerzők is: például Bölcs István, Debreczeni Tibor, Fajcsek Magda, Fényi András, Grétsy László, Hernádi Sándor, Hoffmann Ottó, Horváth Gedeonné, Kiss Jenő, Magassy László, Mikesi Sándor, Muszti László, Orosz Sándor, Pásztor Emil, Rácz Endre, Somfai László, Szabó Kálmán, Tamás Attila, Terestyéni Ferenc, Tüskés Tibor, Vörös Imre, Zrinszky László.

Ahogy folytatódott

Az 1964-ben megjelenő 4. szám felelős szerkesztője Komár Pálné lett, aki 1977-ig maradt a periodika élén. Nemi változás a szerkesztőség személyi összetételét is érintette. Az új tagok között tűnik föl például Hoffmann Ottó neve. A vezetőváltás hamarosan arculatváltást is eredményezett, különösen a külső formát illetően. 1965 januárjában új – mai szemmel nézve nem túlságosan fantáziadús – borítót kapott a lap. Megjegyzendő azonban, hogy a technikai lehetőségek ekkor meg sem közelítették a mostaniakat.

2. kép

A *Magyartanítás* című folyóirat megváltozott külsővel (1965. 1.)

A *Magyartanítás* szerkesztési elveiben fontos szerepet játszott ekkor az új tartalmak felé való nyitás lehetőségeinek jelentős bővítése. A magyartanítás ekkor jutott túl az 1945 utáni legjelentősebb, az 1963-as tantervi reformon. Ezzel egyidejűleg kezdtek kibontakozni, majd érlelődni az újabb reformtörekvések, amelyek csak 1978-ban, Takács Etel munkássága nyomán, illetve a Zsolnay József, valamint a Bánréti Zoltán nevéhez fűződő alternatív tantervek megjelenésével ölthettek testet 1990-től, illetve 1993-tól. A tartalmi bővülés szükségszerűsége okán újabb időszakos vagy tartósabbnak bizonyuló rovatok egész sora látott napvilágot ebben az időszakban:

Tapasztalatcsere: például Várhidi Gyuláné *A szakkörvezetés tapasztalatairól* (1966. 2: 80).

A kutatómunka műhelyéből: például Halász László *Költemények hatásvizsgálata gimnazisták körében* (1967. 3: 118).

Magyartanítás külföldieknek: például Kiss Miklósné *Két megjegyzés a szóképzés tanításához* (1970. 3: 138).

Műhelyvallomások: például Balogh László *Egy tanári pálya emlékezete* (1970. 3: 141).

Kiállítási figyelő: például Károlyi Ágnes *Beszámoló egy kiállítássorozatról* [a Tankönyvkiadó és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum közös rendezvényéről] (1970. 3: 144).

Az OPKM (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum) tájékoztatója: például Károlyi Ágnes *Tantárgyi bibliográfia* [tkp. ajánlóbibliográfia a magyartanítók számára az olvasóvá nevelés segítésére] (1971. 6: 281).

Filmekről, Filmre nevelés, Filmesztétikai nevelés: például Honffy Pál *Film és oktatás – film és nevelés* (1971. 6: 268).

Útmutató: például Takács Etel *Útmutató az általános iskolák 5. osztálya számára készült magyar nyelvtani munkafüzet használatához* (1972. 4–5: 145).

Dokumentum: például Nagy János *Egy vers születésének története* [egy orosz költő Petőfi Sándorról írt versének előzményeiről] (1973. 2: 82).

Tájékozódás: például Nagy Károly *Külföldi magyartanításunk módszereinek kialakításáról* (1973. 6: 280).

Irodalmi figyelő [tkp. évfordulónaptár]: például Fényi András *Csokonai idézése* (1974. 1: 42).

Elvek és utak: például Komár Pálné *Az Esztétikai Bizottság programja* (1975. 1: 47).

Örökségünk: például Makay Gusztáv *Fejezetek a magyar irodalomtanítás módszertanának múltjából* I. (1975. 2: 86).

Ünnepelünk, Emlékezünk: például Nobel Iván *Négy kötet fiatalság* [tiszteletadás József Attilának] (1975. 3: 108).

Természetesen a hagyományos rovatokban mindvégig megmaradt a tradicionális értelemben vett, a magyartanítást közvetlenül segítő módszertani írások dominanciája. Részben a korábbi szerzőkhöz csatlakozva, fölzárkózva, részben váltva őket, de tovább gyarapodott a publikálók száma is. Csak példaként emeljük ki néhány új, jeles szerző nevét ebből a periódusból: Barla Gyula, Békei Lászlóné, Csákvári József, Deme László, Hangay Zoltán, Honffy Pál, Horváth Zsuzsa, Jobbágyiné András Katalin, Kiss Kálmán, Komár Pálné, Kövesi Józsefné, Mohácsi Károly, Nobel Iván, Nagy János, Szabó Kálmán, Szekfű András, Takács Etel, Wacha Imre.

Ahogy tovább folytatódott

Az 1977-es év 3. száma már új felelős szerkesztő, Nobel Iván nevével jelenik meg. Az ő irányítása alatt 1983 elejéig 12, illetve 13 fős szerkesztőbizottsággal működik a *Magyartanítás* folyóirat. Ez időben jelenik meg először a felelős szerkesztő mellett a szerkesztői hatáskör Csákvári József személyében. Ő volt a biztosítéka annak, hogy a korábbihoz képest némileg megnőtt az irodalom és az irodalomtanítás súlya, illetve a számokban elfoglalt helye. Az új szerkesztőségben kapott szerepet egyebek között Bencédy József, Fülöp Lajos, Horváth Gedeonné és Margócsy József is. Az új szerkesztőség is megváltoztatta a lap külső megjelenését 1983 elején. Szakítván a borítólapon sötétkék, kissé rideg, távolságtartó alapszínével, benne az érdektelen, feketében fehér betűs, vízszintes csíkkal most üdébb, mondhatni feltűnő alapszín tölti ki a teljes felületet. Bár az első új évfolyam minden számának címlapján megmaradt még a fekete betűs felirat, a betűtípus tetszetősebb, és arányosabban oszlik el a felületen. A későbbi évfolyamok borítólapjai már más-más színűek, a fekete betűk pedig fehérre váltanak.

3. kép

A *Magyartanítás* című folyóirat még újabb köntösben (1978. 1.)

A megújult külsejű lap belső tartalmában a szerkesztők láthatóan ragaszkodtak ugyan minden addig bevált elvhez és technikához, de az új tanterv megjelenésének évében (1978) és utána is számos sürgető, új feladattal kellett szembenézniük. Megannyi okmány, tervezet, segédkönyv, verseny, pályázat, tantervrészlet, követelményrendszer, tankönyv és egyéb nyomtatott taneszköz megismertetését kellett elkezdeni, illetve napirendre tűzni az évente már csak négyszer megjelenő periodikában. Emiatt új rovatot nyitott a szerkesztőség *Új dokumentumok* címmel. Ízelítőként álljon itt néhány példa csupán az 1978-as évfolyam számaiból: Horváth Zsuzsa *A gyermekirodalom követelményrendszeréről* (1978. 1: 1); Szende Aladár Tájékoztató a szakközépiskolák I. osztálya számára készült magyar nyelvi tankönyvről (1978. 2: 49); Takács Etel *Tanulmánykötet a továbbképzés számára. Tájékoztató egy készülő kiadványról* (1978. 2: 55); Kelemen Endréné *Az új irodalomtankönyvekről* (1978. 3: 97); Hangay Zoltán *A szakmunkásképző iskolák magyar nyelvi követelményrendszere és felhasználásának első tapasztalatai* (1978. 3: 102); Horváth Zsuzsa *Ajánlott kérdéssor a szakközépiskola I. osztálya számára magyar irodalomból* (1978. 3: 104); Miklósné Boda Edit *Anyanyelvi nevelés az irodalomórán* (1978. 4: 145). A *Magyartanítás* történetében először kapott félig önálló, de mégiscsak néven nevezett rovatcímet a *Helyesírás, beszédművelés*. Idézzünk hát ebből is. Például Bencédy József *Az iskola és a helyesírás* (1979. 6: 255); Wacha Imre *A beszédművelés kérdéseihez. A beszédművelés fogalma, tartalma, szükségessége és módszerei* (I. rész) (1979. 6: 264). Új rovatként jelent meg a *Komplex irodalomtanítás* is. Például Csákvári József *Emberábrázolás az ókori görög irodalomban és a szobrászatban* (Müron Athéné és Marsziasz című szobrának és Szophoklész Antigoné tragédiarészletének összehasonlítása) (1978. 1: 7); Bende Miklós *A magyar irodalomtanítás komplex lehetőségei a színházművészet eszközeivel* (1978. 2: 63); Vajda Ferenc *Komplex esztétikai oktatás a szakközépiskolában* (1978. 4: 153). Az óraszám növekedésére és új tartalmak beemelésére kínált lehetőséget a fakultatív oktatás intézménye. Fogalma is ekkor kezdett beépülni a magyartanárok köztudatába, így azonos című rovattal kellett megtoldani az addigiakat. Például Hangay Zoltán *A szemiotikai alapvetés lehetőségei a középiskolában. Jegyzetek A kultúra jelrendszerei fakultációs témakör módszertani útmutatójához* (1981. 1: 1); Csákvári József *Egy készülő fakultatív dokumentumról. Anyanyelvi és irodalmi fakultatív feladatgyűjtemény a gimnáziumok III. és IV. osztálya számára* (1982. 5: 211); Horváth Tamás „Nádszál az ember...” *A magyar fakultáció egy lehetséges változata* (1982. 4: 168). A hatvanas évek elejének és közepének időszakához hasonlóan ezúttal is kiemelt szerepe volt a tantervnek, a tanmenetjavaslatoknak és természetesen a már példaként fentebb is idézett tankönyveknek. *Tanterv*: például Fülöp Lajos *A gimnáziumi anyanyelvi tantervről* (1979. 2: 54); Nobel Iván *A gimnáziumi irodalmi tantervről* (1979. 2: 49). *Tanmenet*: például Engloner Gyuláné *Ajánlás az 5. osztály könyv nélküli anyagának kijelöléséhez* (1981. 2: 59); Engloner Gyuláné – Takács Etel *A magyar nyelv és irodalom anyagának tervezése a 8. osztályban* (1983. 3: 105).

Az 1983-as év 2. számától – Nobel Iván sajnálatos elhunytá után – a korábbi szerkesztő, Csákvári József vitte tovább a felelős szerkesztői megbízatást. Szakmai elkötelezettségéhez híven az első intézkedései között napirendre tűzte egy eddig önállóan sosem létező rovat beemelését a lapba, talán nem is sejtve, hogy ezzel a lépésével egy máig ható hagyományt teremtett. *Irodalomtudomány és -tanítás* a rovat címe, amely már az első, általa szerkesztett számokban meg is jelent. Lássunk néhány írást a rovatból. Például Amacziné Bíró Zsuzsa *A magyar esszé rövid fejlődéstörténete I.* (1983. 2: 63); Poszler György *Az irodalomvizsgálat lehetőségei* (1983. 4: 145); Wernitzer Julianna *Hallgatás és tett. Ottlik Géza: Iskola a határon* (1983. 4: 154). Az említett okok miatt némi késedelemmel felálló új szerkesztőségben először bukkant fel egyebek között Horváth Zsuzsa neve.

A szerkesztőbizottság az addigi értékek megőrzésével a tartalomban újításokat vezetett be. Közöttük említendő az önálló tematikájú számok közlésének gyakorlata. Ilyen például az 1985. év 3. száma, amelynek teljes terjedelmét a *Magyartanítás* fennállása óta eltelt évek szellemi termésének áttekintése tölti ki: *A Magyartanítás huszonhét éve (1958–1984)*. Repertórium. Hasonló felépítésű az 1988. év 5. száma is, amely teljes egészében a TTOT (Tanterv- és Tankönyvfejlesztés Országos Tanácsa) által meghirdetett, a

tartalmi korszerűsítést célzó pályázatok részleteinek bemutatására biztosít helyet. A nyertes pályázatok élén a fődíjas pályamű részletei jelentek meg. A szerző Hoffmann Ottó, a pályázat címe pedig *A komplex nyelvi-kommunikációs nevelés koncepciója és munkaeszközei* (1985. 5: 195). A tartalmi korszerűsítés, a fejlesztés, a kísérletezés igényének hírnökei azok a tanulmányok, cikkek is, amelyeknek tematikáját önálló rovatcímek is példázzák. *Tantárgyi korrekció*: például Gyürei Vera *A korrekcióról* (1986. 3: 107); *Tantárgyfejlesztés*: például Horváthné Budaházi Éva *A befogadás művészete. Irodalomoktatási kísérlet szakmunkásképző iskolákban* (1987. 6: 260); *Tantárgyi kísérlet*: például Sipos Lajos *Az irodalomtanítás komplex vizsgálata* (1988. 1: 24); *Tudomány és tanítás*: például Lehota János *A Bánk bán értelmezése* (1989. 1–3: 20). Új rovat a *Felvételi vizsga* is: például. *Egyetemi és tanárképző főiskolai felvételi feladatsor magyar nyelv és irodalomból* (1985.) (1986. 3: 108); *Múzeum és iskola*: például Havas Judit *Bemutatjuk a Petőfi Irodalmi Múzeumot* (1986. 5: 226).

Az 1980-as években megjelent, figyelemre méltó publikációk sokaságának szerzői közül ezúttal is kiemeljük azoknak a nevét, akik korábban nem, vagy csak ritkán közöltek írásokat a *Magyartanításban*: Berényi Zsuzsanna, Csikvári Gábor, Dobóné Berencsi Margit, Engloner Gyuláné, Farkas János, Fülöp Zsuzsa, Hamar Péter, Horváth Tamás, Madocsai László, D. Máta Mária, Merényi László, Nagy István Attila, Nyitrai Tamás, B. Porkoláb Judit, Poszler György, Pusztai János, Tóth Emőke, Törzsök Édua.

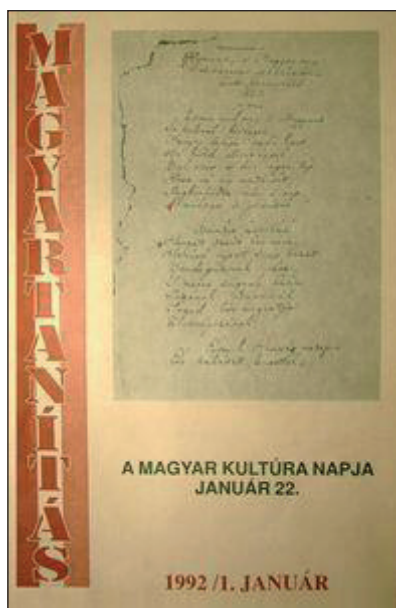
Az évtized végén az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) bábáskodása által működtetett szakmódszertani folyóiratnak, a *Magyartanításnak* a sorsa megpecsételődött, lezárult egy munkás, küzdelemmel teli, az úgynevezett politikailag korrekt felhangoktól sem mentes korszak.

Ahogy újra elindult

Az 1990. és az 1991. évi ominózus szünet miatti szívszorító érzés ösztönzése nyomán az 1990-ben alapított családi vállalkozás, a Trezor Kiadó vette szárnyai alá az elárvult folyóiratot, hogy 1992-ben „immáron minden támogatás nélkül, az önfenntartás reményével” indítsa újra a lapot (A. Jászó 1992a: 2). Az újjászületett *Magyartanítás*, módszertani folyóirat évente ötször jelenik meg: január, március, május, szeptember és november hónapokban. Szerkesztő: A. Jászó Anna. A szerkesztőség címe: Budapest, Eötvös u. 77. Kiadja a Trezor Kiadó. A kiadó címe: Budapest, Egressy köz 6.; ISSN 0464-4999.

A szerkesztési teendők teljes körét egyetlen személy, a már említett A. Jászó Anna vállalta föl tanári munkája mellett. Az újraindított folyóirat céljáról magának a szerkesztőnek a szavait idézzük: „Fórumot kíván nyújtani egyrészt az új elméleteknek, az új megoldásoknak és ötleteknek, az új alternatív iskolákban kialakított programoknak, melyekből mindnyájan tanulhatunk; másrészt tisztázni kíván bizonytalan jelenségeket, mert észlelhető szakmai bizonytalanság több területen is. Továbbá biztosítani kívánja az információcserét, hiszen sokan tevékenykednek elszigetelten, ezenkívül mindnyájunknak információkra van szükségünk, elsősorban kollégáink tevékenységéről, konferenciákról, hazai és külföldi szakkönyvekről. [...] Kik írják a folyóiratot? Elsősorban a gyakorló tanárok. Véleményünk szerint csakis így tarthat érdeklődésre számot, hiszen mindenki arra kíváncsi, ki, hol, hogy dolgozik, s mindenki hajlandó új ötletek kipróbálására” (A. Jászó 1992b: 4–5).

Már az első szám kézbevételekor is szembetűnik a borítólapon felületének arányos tagolása, a fehér alapszínből mértéktartóan kiemelkedő piros és a zöld eltérő színárnyalatainak harmóniája. A színek még kissé fakóak, és eltűnődhetünk azon, hogy a véletlen műve-e a piros, a fehér és a zöld együttes jelenléte, de a hezitálásnak vége szakad, amint a halványzöld mezőre irányul a tekintet, és ott Kölcsey veretes kézírásának idézése által fölsejlenek a Himnusz első versszakai. Ekkor még némelyek számára talán provokatívnak tűnhetett az a nagyon is helyeselhető attitűd, hogy nyíltan és őszintén vállaljuk föl önmagunkat, nemzeti hagyományainkat, identitásunkat. Ami pedig a tartalmi megújódást illeti, azt ugyancsak a szerkesztő fogalmazza meg a legtömörebben és a leghitelesebben: „Meggyőződésem, hogy az őszinte hangnem lesz a legnagyobb különbség a régi és az új *Magyartanítás* között” (A. Jászó 1992b: 5).

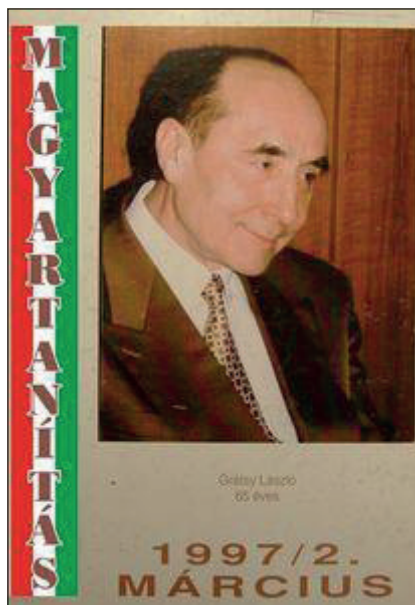
4. kép

Az újjászületett Magyartanítás című folyóirat (1992. 1.)

Az elméleti és főleg gyakorlati segítséget nyújtó írások tematikus átrendezése érintetlenül hagyott néhány ismerősnek tűnő, többé-kevésbé állandó rovatcímet. Például *Könyvszemle*, *Hírek*, *Műhelymunka*, *Nyelvtan-helyesírás*, *Olvasás*, *Emlékezzünk*, *Film* stb. Továbbra is önálló rovatot kapott az irodalomtudomány és -tanítás a lényegesen rövidebb *Irodalom* – illetve ennek alternánsai – címen. Az állandóságot azonban nem elsősorban a rovatok címe jelzi, hanem sokkal inkább a személyek. Az 1993. év 4. számától indult el Széplaki György levélsorozata, amelynek darabjai mindig az aktuális szám 2. oldalán tűnnek föl. A szerző a *Kedves Barátom!* megszólítással indítva mindig közvetlen, kollegiális hangon fordul a tanárokhoz, levél formában adva tájékoztatást a legaktuálisabb eseményekről, folyamatokról és teendőkről. Az 1994. év 1. számától kezdődően hasonló hagyományt teremtett a Raátz Judit nevéhez kötődő, az *Őn hányast adott volna?* című zárórovat, amely értékelési szempontokkal és útmutatásokkal különböző tanári személyiségek tapasztalatainak közzétételével nyújt gyakorlati segítséget a magyartanároknak. Rovatában minden alkalommal közöl egy valóságos tanulói fogalmazást, majd a következő számban a dolgozathoz fűződő értékelésekből válogat. A kollégák válaszleveleinek tartalmait összegezi, miközben kiderül, hogy hányast is érhet az a bizonyos dolgozat. A rovat ugyan 2003 januárjában megszűnt, de a szerző személye változatlan maradt, ugyanis azonnal új, tágabb tartalommal folytatódott a sorozat. Ennek a címe: *Ötlektár*. Ezúttal olyan ötleteket (órávázlatokat, órarászleteket, feladatokat stb.) tesz közzé, amelyek egyediek, már kipróbálták őket, és segítik, színesítik a magyartanítást.

Az említetteken kívül van még valami más állandó a folyóiratban. Ez alkalmasint úgy nevesíthető, hogy állandóság a sokféleségben. Adamikné Jászó Anna tárgyasult szerkesztői filozófiájában jól nyomon követhető az állandó igényesség, az új keresésének, felkutatásának és felmutatásának állandó szándéka, valamint a lehetőségig teljes realizálása mind a tartalmakat, mind a formát illetően. Az utóbbinak példái között említhető a borítólapok felületének javarészét kitöltő, gondosan megválasztott, a sokirányú művelődés lehetőségét is kínáló illusztrációk gazdag tárháza. A többnyire színes fedőlap megannyi festményt, rajzot, fotót, sőt karikatúrát jelenít meg igen jó nyomdai minőségben. Tárgyuk egy-egy író, költő, nyelvtudós, államférfi: például Andersen, Áprily Lajos, Arany János, Bárczi Géza, Czuczor Gergely, Csokonai Vitéz Mihály, Dsida Jenő, Grétsy László, Gvadányi János, Hegedűs Géza, Illyés Gyula, József Attila, Kertész Imre, Kossuth Lajos, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Borisz Paszternak, Pásztor Emil, Pázmány Péter, Petőfi Sándor, Petróczi Kata Szidónia, Sárvári Anna (színésznő), Simonyi Zsigmond, Szarvas Gábor, Szende Aladár, Wass Albert, Weöres Sándor,

Zsirai Miklós. Máskor könyvborító, könyv- és versillusztráció vagy régi korokat idéző festmény, portré, rajz, gyermekrajz, litográfia, fametszet, fénykép, amelyen népviselet, népi hímzés, vázakep, szobor, díszes üvegablak, iniciálé és költők kézirása (például Kölcsey Ferencé, Mikes Kelemené, Radnóti Miklósa), illetve poétáktól kölcsönzött idézet (például Faludi Györgytől, Nagy Lászlótól) vonzza a tekintetet. E sorban külön említést érdemel, hogy az 1997. év 2. számának fedőlapján – talán épp a lap újjászületésének ötödik évfordulója emlékére – a nemzeti trikolor színei által véglegesül a jellegzetes oldalsó vagy alsó, háromosztatú szegőcsík.

5. kép

A Magyartanítás című folyóirat végleges papíralapú külsővel (1997. 2.)

Tematikai sokszínűség, a változatos funkciók gazdagsága tükröződik a folyóirat tartalmából is. A szerkesztés gyakorlatából kitűnik a rugalmasságra, az újdonság befogadására és a továbbadására való készség, hogy a folyóirat képes legyen reagálni a legváratlanabb helyzetekre is. Legyen képes kellő empátiával, olykor kritikával is illetni, kezelni, bemutatni, kommentálni a mindenkori nevelési, oktatási helyzeteket, dokumentumokat, a legújabb alternatívákat, a tömerdek tanterv-, illetve tankönyvváltozatot és segédanyagot úgy, hogy az a legjobban szolgálja a magyar nyelv és irodalom tanítását. Ilyenformán a *Magyartanítás* rovatainak rendszerét rendkívül árnyalt differenciáltság jellemzi. A mintegy félszáz rovatnak még csak vázaltszerű bemutatására sem nyílik lehetőség ehelyütt, így jobbára meg kell elégednünk a kiemelés és példa gyakorlatával.

A legfeltűnőbb változás a készségfejlesztés részterületeinek aprólékos gondossággal való, analitikus megközelítése, azok pontos besorolása és nevesítése terén, valamint a nyelvi ismeretekre vonatkozó új tartalmak, olykor diszciplínák rendszerszerű megjelenítésében tapasztalható. Rovatok:

Fogalmazás: például Kernya Róza *A gondolatmenet megszakíthatlansága és előremozgása* (1993. 2: 18).

Szövegjátékok – népi játékok – dráma: például Antalné Szabó Ágnes *Szövegjátékok* (1994. 3: 14).

Szövegértés, szövegjátékok: például Benkes Zsuzsa *Cloze-típusú kreatív-produktív gyakorlatok az anyanyelv- és irodalomtanításban* (1994. 5: 14).

Beszéd, kiejtés, megértés: például Pethő József *A hezitálás a 18–19 évesek beszédében* (1999. 5: 24), R. Molnár Emma *A beszédtechnika tanítása* (2006. 3: 14), Raácz Judit *A hallás utáni szövegértés* (2006. 3: 22).

Szép beszéd: például Bencze Lóránt *Quintilianus Szónoklattana* (2008. 2: 32).

Olvasás: például Tóth Beatrix *Mégsem vagyunk olyan rosszak? Az újabb IEA-olvasásvizsgálat eredményei* (1993. 1: 14).

Olvasástanítás: például Rados Péter András *A diszlexia és én* (2000. 3–4: 5), Boronkai Dóra *A szövegértő olvasás szintjei és lehetséges feladattípusai* (2005. 4: 15).

Nyelvtan–helyesírás–nyelvészet: például Balázs Géza *Antropológiai nyelvészet Magyarországon* (1995. 3: 25), Szabó G. Ferenc *A nyelvtudomány új eredményeinek tükröződése az ezredforduló tankönyveiben* (2000. 5: 31), Bozsik Gabriella *A Nagy J. Béla helyesírási verseny feladatlapjai* (2009. 5: 24).

Nyelvtan–helyesírás: például Bozsik Gabriella *Az intézménynevek tanításának helyesírásáról* (1994. 4: 31), Antalné Szabó Ágnes *Utak és tévutak a helyesírás-tanításban* (1996. 2: 33), Zimányi Árpád *Szakszavaink helyesírásáról* (2001. 1: 28).

A publikációk között tallózva úgy tűnik, hogy a *Könyvszemle* után talán a nyelvművelés tárgyában született a legtöbb írás. Ez helyénvaló is, hiszen az anyanyelvet tanító pedagógus napi szinten találkozik a nyelvhasználat kisebb-nagyobb bökkenőivel iskolában és azon kívül is. Fontos tehát az állandó visszaigazolás, esetleg útbaigazítás. Ezek sokaságából is csak egy-egy kiemelt írás idézésére szorítkozhatunk. Például Grétsy László *Nyelvi túlbiztosítások* (1992. 1: 20); Dobóné Berencsi Margit *Szóláshasználati zavarok* (1994. 4: 23); Dóra Zoltán *A „nem” valóban nem ígектő!* (1997. 1: 30); Pásztor Emil *Fáradtság és fáradtság* (2000. 3: 26); Holczer József *Szerzetesrendek – „-s” képzővel* (2010. 3: 19). *Retorika:* a régi új tantárgy: például L. Aczél Petra *Retorika határok nélkül* (2001. 4: 26); *Retorika, fogalmazás:* például Adamikné Jászó Anna: *A retorika fogalma, helye és feladata* (2003. 1: 21); Balázs Géza *Mercurius Veridicus országos középiskolai verseny* (2007. 4: 33). *Stilisztika:* például Pethő József *Pragmatika és stilisztika* (2002. 2: 26); *Frazeológia:* például H. Tóth István *A közmondásokról, a szólásokról és a szóláshasonlatokról, valamint alkalmazásukról az 5–6. évfolyamon* (2005. 3: 34). *Kommunikáció:* például Fercsik Erzsébet *Tanácsok a feladatlapok szerkesztéséhez a nem nyelvi kommunikáció szempontjából* (2001. 3: 24); Szabó G. Ferenc *Nyelvi forma – kommunikációs forma* (2006. 2: 20); Szegvári Csilla – Nemesi Attila *Társalgási maximák és nyelvi humor* (2006. 2: 24). *A nevek világa:* például Fercsik Erzsébet – Raátz Judit *Névtani foglalkozások* (1995. 5: 41); Szabó G. Ferenc *Tanulóink keresztnévei a rendszerváltás után* (2002. 5: 27); *Helynevek nyomában:* például Szathmári István *Bertha Bulcsú egyes helységnevekről és a hazáról, hazaszeretetről* (2010. 5: 27).

Irodalom–verselemzések: például Jelenits István *Valóban gyönyörű a világ?* (1992. 1: 8); Dobóné Berencsi Margit *Szabó Lőrinc Tücsökzenéjének tanítása az általános iskolában* (1992. 5: 2); Abaffy Lászlóné *Dsida Jenő: Arany és kék szavakkal* (1997. 3: 3); Tamás Attila *Az éltető erejű halott. Juhász Ferenc: Karácsonyi Ének József Attila sírjánál* (Verselemzés) (2005. 5: 8); *Az irodalomtanítás műhelyében:* például Szabó Rita *Pilinszky János: Négysoros* (2007. 2: 26); *Világirodalom:* például Magyar Erzsébet *Hamlet az egész világ* (2009. 3: 8); *Gyermekirodalom:* például Jaskóné Gácsai Mária *Határon túl létező gyermekirodalom* (2009. 5: 33).

Hatalmas mennyiségű a dokumentumok, taneszközök, könyvek, jegyzetek, segédanyagok bemutatását célzó írás is. Például Tóth Etelka *Édes Anyanyelvünk. Egy tankönyvsorozat a NAT szellemében* (1998. 1: 14); B. Farkas Mária *Elektronikus magántanár. Interaktív magyar nyelvtan* (CD-ROM, Kossuth Kiadó) – (1998. 3: 32); Adamik Tamás *Edith Hamilton: Görög és római mitológia* (1992. 5: 32); Antalné Szabó Ágnes Adamikné Jászó Anna – Hangay Zoltán: *Nyelvi elemzések kézikönyve* (1996. 3: 35); Kovács Dániel *Komáromy Sándor: Költők és művek a XX. század gyermeklírájából* (1999. 2: 15); Jobbágyiné András Katalin *A magyar nyelvi kerettanterv készítésének alapelvei* (2001. 1: 7); Bencsik Vilmos *Az Iskolakultúra című folyóirat 2001/5. számáról* (2001. 4: 38); Cs. Nagy Lajos *Márton Gyula: Szilágysági nyelvatlasz* (2003. 1: 33).

Elismerés illeti a folyóiratot azért is, hogy elsőrendű feladatának tekinti a gyakorlati tanításban nyújtandó segítséget. Ennek legkézzelfoghatóbb rovatai a *Műhely*, a *Műhelymunka*, illetve *A tanítás műhelyében*. Írások

hosszú sorát lehetne felvonultatni a műhelymunka illusztris példáiként. Itt most ebből is csak kóstolóra futhatja. Például Albertné Herbszt Mária *Tankönyvi dialógusok társalgáselemzési szempontú vizsgálata* (1992. 3: 14); Magassy László *Leíró magyar nyelvtan tankönyvcsalád* (1993. 4: 16); Pásztor Bertalan *Az igazságszeretet drámája. Németh László: Galilei* (1994. 2: 18); Szikszainé Nagy Irma *Vers és szöveg* (1995. 2: 16); Benkes Zsuzsa – Petőfi S. János *Szövegtani kaleidoszkóp* (1996. 2: 20); A. Jászó Anna *A hazai mondatelemzési mód eredete, elméleti háttere és jelentősége* (1996. 3: 23); Papné Veres Ildikó *Tantárgyi program – és tanmenetjavaslat a magyar nyelv és irodalom tanításához* (5. osztály) (1997. 5: 31); Laczkó Mária *A zöngésségi hasonulás a gyakorlatban és pedagógiai következményei* (2002. 5: 33); Suhajda Edit *Kooperatív pedagógiai stratégiák IV.* (2004. 3: 33); Keller Zsuzsanna *Paradigmaváltás az irodalomban* (2010. 1: 22).

A személyekről és az eseményekről való megemlékezésnek több rovatcím is helyet ad: *Búcsú, Emlékezés, Évforduló, Nekrológ, Tisztelgés, Ünnepek*. Akiket felköszöntöttek: például Grétsy László, Fekete István, Fekete Péter, V. Raisz Rózsa, Szabó Zoltán; és akikről megemlékeztek: például Bakos József, Chikán Zoltánné, Czuczor Gergely, Dsida Jenő, Elekfi László, Fábián Pál, Faludi György, Illyés Gyula, Nagy Ferenc, Pásztor Emil, Petőfi Sándor, Szabó T. Attila, Szende Aladár, Takács Etel, Vértess O. András, Vörösmarty Mihály, Wass Albert.

A fentiekén túl megannyi időszakosan vissza-visszatérő rovat gyarapítja még a *Magyartanítás* művelődési anyagát. Csupán mutatványként, de mindenképpen említést érdemelnek például az alábbiak: *Állásfoglalás, Anyanyelvi pályázat, A nyelv körül, A rokon népek napjára, CD-ROM szemle, Drámaírás, Édes anyanyelvünk, Érintkező művészetek, Film, Hírek, Rokonainkról, Konferencia, Média, Nyelvi játék, Nyelvstratégia, Nyelvünk származása, Pályázati felhívások, Tankönyvek bemutatása és bemutatkozása, Új könyvek a gyermekirodalomból, Versek az anyanyelvről, Verseny, Vita*.

Új utakon járva

A *Magyartanítás* a jelen kihívásaira, a digitális forradalom támasztotta követelményeknek megfelelően a módszertani folyóiratok között ismét az élmezőnybe került azáltal, hogy a 2011. év 1. számától kizárólag elektronikusan jelenik meg. Így sokkal egyszerűbben, gyorsabban, ezért hatékonyabban érheti el népes célközönségét. A lektorált folyóirat az új kommunikációs csatornán megjelenő tanulmányokkal továbbra is az anyanyelvi és az irodalmi nevelés szempontjait figyelembe véve kíván segítséget nyújtani az anyanyelvet és az irodalmat tanító kollégáknak. Közreadója változatlanul a Trezor Kiadó. Az új szám a következő adatokkal jelenik meg: 52. évf. 1. sz. / 2011. Archiválja a MATARKA – Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa.

Az elektronikus formában kiadott szám – akárcsak az 1992-es újjászületéskor – a nemzeti himnuszunkat állítja a figyelem fókuszába. Az első rovat címe: *A Himnusz születésnapján*. Itt Adamik Tamástól olvashatunk tanulmányt *Kölcsey: Himnusz; korok és értelmezések* címmel. Az állandónak ígérkező további rovatcímek: *Séta a tanítás körül, Nyelvművelés, Nyelvrokonság, A tanítás műhelyében, Könyvszemle* és az ugyancsak hagyományosként ismert *Ötlettár*. A szerzői listán jól ismert neveket is találhatunk: Adamikné Jászó Anna, H. Tóth István, Dóra Zoltán, Málnási Ferenc és Raátz Judit.

Őszintén reméljük, hogy az új formában napvilágot látott *Magyartanítás* további számai is a megszokott magas színvonalon folytatják nemes küldetésüket, a magyartanárok és a tanítók munkájának segítségét, a szakma ápolását. Hogy meddig, az rajtunk, olvasókon is múlik.

Irodalom

Csákvári József 1985. A Magyartanítás huszonhét éve (1958–1984). Repertórium. *Magyartanítás* 3: 97.

A. Jászó Anna 1992a. Tisztelt Kollégák! *Magyartanítás* 1: 2.

A. Jászó Anna 1992b. Miért *Magyartanítás*? 1: 4–5.

MATARKA – Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa http://www.matarka.hu/cikk_list.php?fusz=86091 (2011. május 7.)

Szabó G., Ferenc: From the bumpy road to the superhighway. Teaching Hungarian. A methodological journal

Az írás szerzőjéről

Szabó G. Ferenc

Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, Magyarország

szabof[kukac]nyf.hu